

**JÓZEF WOLSKI, *Dzieje i upadek Imperium Seleucydów*,
The Enigma Press, Kraków 1999, stron 245**

Starożytny Bliski Wschód pozostaje zawsze przedmiotem zainteresowania nie tylko historyków, ale także specjalistów wielu innych dziedzin nauki, a wśród nich również bibliistów. Każda zatem monografia, dotycząca dziejów tego terenu, przyjmowana jest z radością i wdzięcznością, gdyż pomaga uporządkować jakiś określony, a dla indywidualnych badań często bardzo istotny, wycinek wiedzy.

Taką rolę spełnia praca znanego historyka, Józefa Wolskiego, poświęcona imperium Seleucydów, jednej z odsłon w burzliwym i często zmieniającym się teatrze dziejowym na terenie Syrii i Babilonii.

Opracowanie Wolskiego nie jest jedynie historią dynastii i państwa w aspekcie walk prowadzonych z wrogami zewnętrznymi i pomiędzy pretendentami do tronu. Autor podejmuje się przedstawić przede wszystkim różnorodne czynniki, które ukształtowały tok dziejów, a które mogą być poznane dzięki krytyce źródeł. Otrzymujemy zatem nie tyle opis dziejów, ale ich głębsze wyjaśnienie nie na gruncie filozofii historii, ale metodycznego badania źródeł i konstruowania obrazu dziejów na ich podstawie.

Sięgnięcie do szerokiego wachlarza źródeł jest największą wartością tego dzieła, które w szczególny sposób przedstawia w nowym świetle dzieje upadku monarchii Seleucydów. Historia tego państwa, tak gruntownie opracowana, jest pomocą dla historyków, zajmujących się starożytnością, ale równocześnie może stać się bardzo cennym źródłem informacji w badaniach nad Biblią. Ostatnie księgi historyczne Starego Testamentu, dwie Księgi Machabejskie, dotyczą nie tylko czasów, którym zostało poświęcone dzieło profesora Wolskiego, ale przedstawiają zmaganie się judaizmu i narodu żydowskiego z prześladowczymi zapędami przedstawicieli dynastii Seleucydów, ich wodzów i uzurpatorów, roszczących sobie pretensje do tronu tej dynastii.

Epoka machabejska jest ostatnim w ramach Starego Testamentu okresem historycznym przedstawionym w księgach biblijnych. Jej skutki kształtują następny okres dziejów Izraela, aż do czasów Chrystusa i Nowego Testamentu. Dlatego źródłowe opracowanie czasów Seleucydów, ze szczególnym uwzględnieniem czynników zmierzających ku upadkowi monarchii, jest doskonałym naświetleniem

historycznego tła, stanowiącym w badaniach nad Biblią cenną pomoc.

Biblista zatem przyjmuje to opracowanie ze szczególną wdzięcznością i ma świadomość, że będzie do niego często zaglądać w poszukiwaniu wyjaśnienia, wytłumaczenia i uporządkowania wiadomości, które otrzymuje na podstawie swoiście opracowanej historii Ksiąg Machabejskich. Księgi te bowiem, zachowując charakter historyczny, napisane są jednak przede wszystkim jako pouczenie religijne, pozostawiając białe plamy w dziedzinie ściśle rozumianej historii. Natomiast okres omawiany w tych księgach ma tak doniosłe znaczenie we właściwych ramach historycznych, że dokładne jego poznanie może przynieść lepsze rozumienie spraw, które są nieodzowne dla pełniejszego ujęcia zagadnień istotnych dla poznania w ramach biblistyki.

Omawiane dzieło zostało uzupełnione dwoma ważnymi i ciekawymi dodatkami. Pierwszym z nich, opracowanym przez Marka Olbrychta i zatytułowanym *Seleucydzi i kultura ich*

epoki, jest zestaw ilustracji wraz z objaśnieniami, zawierający sześćdziesiąt figur i zakończony kolorową mapą obszaru, na którym rozgrywały się omawiane w pracy wydarzenia. Epoka Seleucydów, której losy przedstawione zostały w podstawowym dziele, nabiera większej wyrazistości i przemawia licznymi konkretnymi szczegółami.

Drugim dodatkiem, opracowanym przez Jarosława Bodzka, jest *Katalog monet Seleucydów w Muzeum Narodowym w Krakowie*. W ten sposób książka jako zestaw zawiera jeszcze jedno ważne i interesujące świadectwo historii państwa Seleucydów, świadectwo, znajdujące się w naszych zbiorach narodowych.

Zasadnicza część książki i oba dodatki wzajemnie się uzupełniają i stanowią cenne dzieło w bibliotece nie tylko historyka czy biblisty, ale każdego, kto zainteresowany jest dziejami ludzkości, zwłaszcza w ich bardziej dramatycznych i przełomowych momentach.

Ks. Tomasz Jelonek